

Twee musici ruziën in de krant

Advertenties van Dirck Scholl en Aeneas Veldcamps in 1718

Door L.J. Meilink-Hoedemaker

Het stadsbestuur van Den Haag had in de jaren tachtig van de zeventiende eeuw zijn klokkenspel en automatisch speelwerk in de Grote Toren doen vervangen. De nieuwe klokken kwamen van de Antwerpse gieter Melchior de Haze, terwijl de Haagse uurwerkmaker Libertus van de Burg een speeltrommel maakte en installeerde in 1689. Ondanks vele bezwaren van verschillende kanten werden de klokken van De Haze in 1692 geaccepteerd. Eén van de hardnekkige tegenstemmers was de Delftse klokkenist Dirck Scholl (1641-1727). Hij stelde zich op het standpunt dat De Haze zich aan de letter van zijn contract moest houden, namelijk dat het klokkenspel dat van het Stadhuis in Amsterdam zou evenaren. En dat was niet het geval.¹

In deze periode was Stephanus Cousijns de Haagse klokkenist. Zijn muzikale kwaliteiten werden door Dirck Scholl niet hoog aangeslagen, toen hij op 27 november 1690 aan de Haagse burgemeesters schreef: "t is schande een klokwerk te bespelen gelijk dat in Den Haag dagelijks geschiet [...] ik derf schrijven dat het geen speelen gelijk, maar klokken moorden."²

Scholl had overigens al wel sinds 22 november 1689 het nieuwe Haagse speelwerk verstoken, en op 27 september 1691 werd hij zelfs door de Haagse burgemeesters tot kloksteller benoemd.³ Zijn taken bestonden uit het versteken van de speeltrommel en het op orde houden van de mechanische inrichting van het automatisch spel. Dit alles dus ondanks het feit dat Den Haag een eigen klokkenist in dienst had.⁴

Scholl kon bogen op veel ervaring, want hij was al sinds 1665 in Delft belast met de zorg voor klokken en speeltrommel in de Nieuwe Kerkstoren. Scholl bleef de Haagse speeltrommel ook versteken toen Stephanus Cousijns zich om gezondheidsredenen terugtrok als klokkenist en in 1697 was opgevolgd door zijn zoon Casparus.⁵

Na het overlijden van Casparus Cousijns in 1717 werd Aeneas Egbertus Veldcamps (1686-1741) in 1718 tot klokkenist in Den Haag benoemd.⁶ Veldcamps had toen al een mooie loopbaan achter de rug: van 1705 tot 1706 werkte hij in Edam en van 1706 tot 1718 in Arnhem.⁷ In Arnhem had hij ervaring opgedaan met een groot klokkenspel van Hemony bij een speeltrommel van Spraeckel. Het moet voor Veldcamps vanzelfsprekend zijn geweest, dat hij niet alleen de klokken zou bespelen, maar ook de speeltrommel zou versteken.

Omstreeks september 1718 verstak Veldcamps in overleg met de burgemeesters de speeltrommel voor de eerste keer. Dirck Scholl wist kennelijk van niets en liet dat niet zomaar

¹ OA 6193. Jansen, 1895

² OA 6193, blad 79.

³ OA 57, 2v.

⁴ OA 56, 176.

⁵ TR 1709 t/m 1718 = OA 1324 t/m 1333.

⁶ VdWeel, 97-98.

⁷ VdWeel, 97-98.

passeren. Hij zegde zijn bijna 30-jarig dienstverband met de Haagse burgemeesters op.⁸ Maar erger nog, hij plaatste op 25 oktober 1718 een advertentie in de Oprechte Haarlemse Courant. Deze krant had een landelijke verspreiding. Scholl verklaarde dat hij niet verantwoordelijk was voor "het broddelwerk" dat tegenwoordig op de Haagse speeltrommel stond en in de toekomst gestoken zou worden.⁹

Veldcamps liet dat niet op zich zitten en reageerde al vier dagen later, eveneens per advertentie, in de krant van 29 oktober. Hij stelde dat hij inderdaad verantwoordelijk was voor de compositie op het speelwerk, die hij met medeweten van de burgemeesters op de ton had gestoken. Volgens hem was het normaal dat er een verschil te horen was ten opzichte van voorheen, maar hij was niet van mening dat het "broddelachtiger of platter" was dan anders. En hij voegde daar aan toe dat ieder die er verstand van had dat zelf kon komen vaststellen.¹⁰

Een jaar later, op 20 oktober 1719, toen de emoties wat bekoeld waren, besloten de burgemeesters dat het honorarium voor het versteken, 50 gulden per jaar, nu aan Veldcamps in plaats van aan Scholl moest worden uitbetaald.¹¹ Aldus geschiedde en zo heeft klokkenist Veldcamps tot zijn dood in 1741, dus gedurende nog 23 jaar, het Haagse speelwerk zelf verstoken.

Dramatis personae

De volgende musici spelen een rol in deze publicatie:

Dirck Scholl, 1641-1727. Werkzaam in Delft van 1665 tot 1727.

Stephanus Cousijns, 16xx – 1709, werkzaam in Den Haag van 1682 tot 1696.

Casparus Cousijns, 16xx – 1717, werkzaam in Den Haag van 1697 tot 1717.

Aeneas Egbertus Veldcamps, 1686 – 1741, werkzaam in Den Haag van 1718-1741.

Bronnen

Haags stadsarchief OA 6193 en OA 56. OA is Oud Archief.

TR is Thesauriers Rekening

OHC = Oprechte Haarlemse Courant. In het archief van Drukkerij Enschede te Haarlem.

De advertenties staan als bijlage op blz. 220 van mijn proefschrift. Deze pagina is onderaan deze webpagina afgedrukt.

Literatuur

VdWeel = H. van der Weel, Een beeld van een toren. Den Haag 1981.

Jansen 1895 = W.P.H. Jansen. Het klokkenspel van den Haagschen St. Jacobstoren. Serie Werken van de Vereeniging Die Haghe. Den Haag 1895.

Verantwoording

Een eerdere versie van dit artikel verscheen in Klok & Klepel nr 32, 1984.

⁸ OA 10, 6v.

⁹ OHC 25 oktober 1718

¹⁰ OHC 29 oktober 1718.

¹¹ OA 10, 6v.

36. bijlage bij § VIII.2.3

Onenigheid tussen Dirck Scholl en zijn Haagse collega Aeneas Egbertus Veldcamps (1718)

27 september 1691

Burgemeesters van 's Gravenhage hebben Dirck Schol, organist en klokkenist tot Delft, voor zijn leven langh geduyrende, met uytsluytinge van allen anderen aengenomen, ende gestelt, gelijk hij aengenomen ende gestelt wert bij desen tot het steecken ende versteecken van het carillon of speelwerck op den grooten thooren alhier, en wijders tot het stellen van 't gene soo aen de voor-slach als het voorsz speelwerck is dependerende.

in margine: op een tractement van vijffstich gulden, vide den 18 maart 1692.

GA Den Haag, OA nr 56, 176. (Resoluties van Schout, burgemeesters en schepenen)

25 oktober 1718

Alsoo Dirck Scholl, organist en klokkenist der stad Delft (aengesteld zijnde in den jare 1691, door de Heeren burgemeesteren van 's-Gravenhage voor zijn leven lang, met uytsluyting van alle anderen, om de spelton van haer ed. klokken-werk te versteeken en dat gecontinueert hebbende tot heden 1718 incluys) nu ondervind dat haer organist, genaemt Eno Veldkamp, de stoutheyd heeft gehad om buyten zijn kennis de spelton te laten ontschroeven en sijn compositie daer af te nemen, sijn eigen compositie daer op te stellen, soo maeckt denselven Scholl aen alle kenders en liefhebbers dier konst bekend, dat hij daervoor altoos affscheyd, en dienvolgens dat sy voor sijn werk niet gelieven te erkennen, 't geen daer tegenwoordig op staet en verder op gestelt sal werden. Zijnde eershalve gedrongen dit wereldkundig te maken, om voor soo een broddelaer niet te boek te staen.

Oprechte Haerlemse Courant 25 oktober 1718.

29 oktober 1718

Alsoo Aeneas Egbertus Veldcamps, organist en klokkenist van de groote kerck in den Hage, gesien heeft een advertensie van den 25 deser, gedaen by Dirck Scholl, organist en klokkenist tot Delft, waer bij gemelte Scholl notificiert dat het tegenwoordige en het toekomende door de ton spelende compositien voor het sijne niet erkent (soo als sonder die notificatie klaerlijk te onderscheyden is) soo is bovengemelde Veldcamps om die oorsaek eershalven verplicht geweest om sulcks by desen te verifiseren, en te verklaren dat gemelte compositie sijn werk is ('t welck hij met kennis van de weledel en achtbare heeren Schout en Burgemeesteren van 's Hage daer op heeft geset), en sig derhalven wel wil submitteren aen onpartijdige kenders en liefhebbers van de musyck, om uyt haerlieden te verstaen waerin of omtrent het tegenwoordige werk broddelachtiger of wel platter en eenvoudiger speelt, als het ten tijd van Dirck Scholl gedaen heeft, en als men van hem gewoon is.

Oprechte Haerlemse Courant 29 oktober 1718.

220

Maart 2020